

API GODE RÅD OM FØDSELHJÆLP TIL MALKEKVÆG

**Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne**

Miljø- og Fødevareministeriet
Landbrugsstyrelsen

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne

LDP 2020

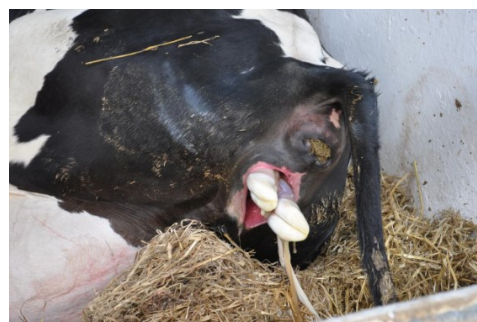
Se 'EU-kommissionen, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne'

Sådan vurderer du, om koen har brug for fødselshjælp – og hjælper kalven bedst muligt efter fødslen.

Billedtekst:

Af Henrik Læssøe Martin, SEGES

Fødselsforløbet og de vigtige første minutter efter fødslen kan være afgørende for resten af kalvens liv. Men hvornår er det nødvendigt at gribe ind og hjælpe koen under fødslen – og hvornår skal man bare give den fred? Når man trækker i kalvens ben, bliver det normale kælvningsforløb forstyrret. Under den sidste del af fødselsforløbet sker der en værdifuld overførsel af blod fra fosterhinderne (efterbyrden) til kalven. Den overførsel kan blive afbrudt, hvis man begynder at trække i kalven i utide. Utidig fødselshjælp øger også risikoen for tilbageholdt efterbyrd. Derfor skal man så vidt muligt lade koen være i fred, hvis

Der kan sagtens gå omkring en time fra benene bliver synlige, til kalven er helt ude. Det vigtige er, at der er fremdrift i fødslen. Foto: SEGES

fødslen forløber normalt.

HVORNÅR SKAL MAN TRÆKKE I KALVEN

Selvom det kan være fristende at begynde at trække i kalvens ben, bør man altså afholde sig fra det, hvis ikke det er nødvendigt. Under en normal fødsel kan der sagtens gå omkring en time fra benene bliver synlige, til kalven er helt ude. Det vigtige er, at der sker fremdrift under fødslen. Hvis du opdager en fødsel, hvor ben og evt. mule er synlig, så noter dig hvor langt kalven er fremme, og lad koen/kvien være alene i 20-30 minutter, og vurder derefter om der er fremskridt. Er der det, så giver du koen yderligere 20-30 minutter. Er der ingen fremdrift, bør du hente fødsels-grejerne, vaske koen og det af kalven, der stikker ud, smøre grundigt med fødselsgel og mærke efter om kalven ligger korrekt, om fødselsvejen føles normal, og om der er en rimelig proportion mellem kalvens størrelse og størrelsen på koens bækken. Hvis kalven ligger korrekt, og du skønner at der er plads nok, kan du trække i kalven, samtidig med at koen presser.

KALVENS VEJRTRÆKNING

Ofte begynder kalven selv at trække vejret, når hovedet er født. Koen vil normalt have naturlige pauser mellem veerne, hvor kalven får mulighed for at trække vejret. Hvis vejrtrækningen ikke starter spontant, når kalven fødes kan vejrtrækningsrefleksen ofte sætte gang i ved at kilde kalven med et rent halmstrå i et næsebor. Vejrtrækningen kan også stimuleres ved at gnubbe kalvens brystkasse eller ved at smide en gang koldt vand på kalvens hoved eller brystkasse.

Den nyfødte kalv kan med fordel lægges i brystleje. Det skaber mest mulig plads i kalvens brysthule og letter derved kalvens vejrtrækning.

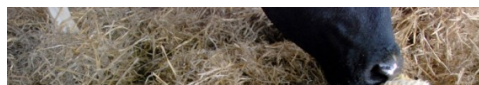
SLIM I MUND OG LUFTVEJE

Tidligere var det mange steder almindeligt at hænge den nyfødte kalv op over en låge eller et forværk for at rense luftvejene for slim. Det er i virkeligheden ret uhensigtsmæssigt, fordi organerne i kalvens bughule herved presser på mellemgulvet og dermed gør brysthulen mindre og vejrtrækningen mere besværet. Måske har du selv oplevet, at der kunne løbe væske eller slim ud af munden på en kalv, der var hængt op. Det kommer dog langt mere sandsynligt fra tarmkanalen end fra luftvejene.

Man kan evt. rense kalvens mund for slim, - men så er det vigtigt at hånden er ren! – Ellers kan kalven blive inficeret med bl.a. diarré-sygdomme.

TJEK SUTTEREFLEKSEN

I en nyere canadisk undersøgelse har man set på sammenhænge mellem fødselsforløb, kalvenes

livskraft og optagelsen af råmælk. Selvom undersøgelsen er foretaget på kødkvæg, er der god grund til at tro, at de fundne sammenhænge også gør sig gældende for malkekvæg. Kalvens sutterefleks har vist sig at være et rigtig godt mål for dens livskraft.

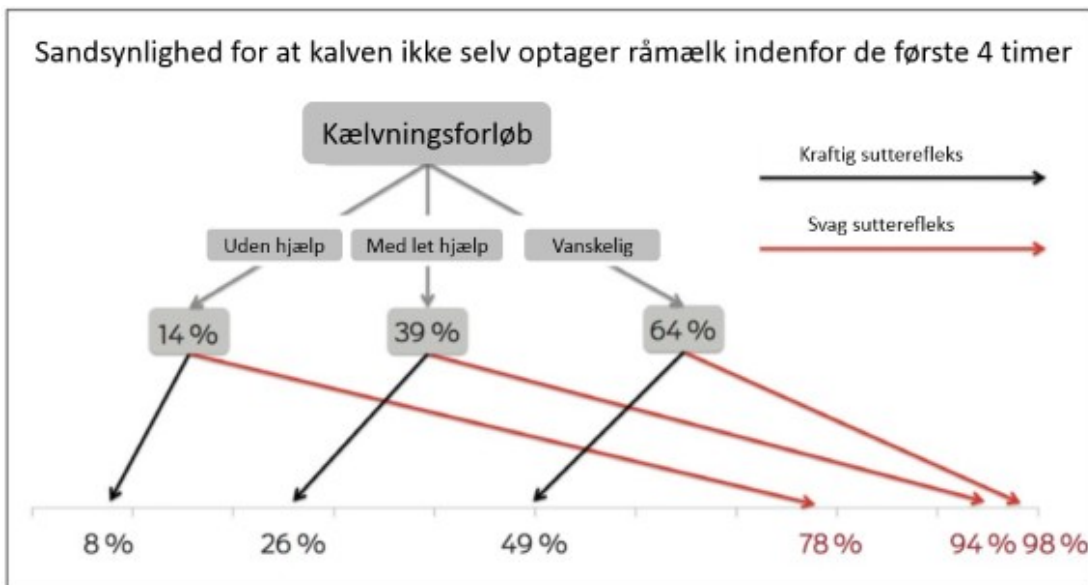

Tjek sutterefleksen. Hvis den er svag, er der stor sandsynlighed for, at kalven ikke selv vil indtage tilstrækkeligt med råmælk. Foto: SEGES

Hvis man er i tvivl om kalvens livskraft (fx som følge af en lang eller hård kælvning), så kan det være en god idé at undersøge sutterefleksen ca. 10 minutter efter fødslen ved at stikke et par rene fingre i munden på kalven. Hvis kalven har en svag sutterefleks, er der stor sandsynlighed for, at den ikke selv vil være i stand til at indtage tilstrækkeligt med råmælk inden for de kritiske første fire timer. Undersøgelse af blodprøver fra kalve med svag sutterefleks viser, at disse kalve ofte i tillæg har en lav pH-værdi og et højt indhold af mælkesyre i blodet. Det medfører, at også optagelsen af antistoffer fra råmælken forringes. Dermed er de "svage" kalve ekstra meget udsat for at få en dårlig start på livet. En hurtig indsats kan udgøre forskellen på succes eller fiasko.

HJÆLP KALVEN MED AT DRIKKE

Kalve med svag sutterefleks har brug for en hjælpende hånd. Hurtig tildeling af råmælk kan være afgørende for at stabilisere kalven. Giv de anbefalede 3-4 liter (svarende til 10 % af kalvens fødselsvægt) god råmælk så tidligt som muligt. Hvis ikke kalven kan drikke af sutteflaske, vil hurtig sondefodring være løsningen. I produktionssystemer, hvor kalven normalt selv skal patte koen, bør kalven hjælpes til patten. Hvis ikke den er frisk nok til selv at patte, så er løsningen også her sondefodring.

Figuren viser hvordan risikoen øges for, at kalven ikke selv får optaget tilstrækkeligt med råmælk i tide, når sutterefleksen er svag (efter Homerosky et al. 2017).

HOLD KALVEN VARM

Det er vigtigt, at den nyfødte kalv ikke mister unødigt varme og derved svækkes. Hvis ikke koen straks går i gang med at slikke kalven ren, bør den gnubbes med rent halm eller et håndklæde, så den bliver tør og undgår afkøling. Det er særlig vigtigt ved for svagt fødte kalve, der vil være længere tid om at få gang i musklerne, så de selv kan danne varme. Brug af varmelampe og kalvedækken kan være vigtige tiltag for at redde kalve med en uheldig start på livet.